

ROČNÍKOVÁ PRÁCE

Gymnázium, Židlochovice

Předmět: Dějepis

Brněnský pochod smrti, odsun Němců z Pohořelic a česko-německé vztahy předcházející odsunu

Lenka Králíková

Kraj: Jihomoravský

Židlochovice 2014

ROČNÍKOVÁ PRÁCE

Gymnázium, Židlochovice

Předmět: Dějepis

Brněnský pochod smrti, odsun Němců z Pohořelic a česko-německé vztahy předcházející odsunu

Autor: Lenka Králíková

Škola: Gymnázium, Židlochovice, Tyršova 400, 667 01 Židlochovice

Kraj: Jihomoravský

Konzultant: Mgr. Danuše Švarzbergerová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady uvedené v seznamu vloženém v práci.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze práce jsou shodné.

V Pohořelicích dne:

podpis:

Poděkování

Děkuji Mgr. Danuši Švarzbergerové za obětavou pomoc a podnětné připomínky, které mi během práce poskytovala.

Anotace

Předmětem mé práce je odsun německého obyvatelstva po 2. světové válce z Pohořelic. S Pohořelici souvisí brněnský pochod smrti, o kterém se zmiňuji ve druhé kapitole. Ve třetí kapitole pak stručně popisuji události, které vztahy Čechů a Němců od vzniku Československa do samotného odsunu poznamenaly, abych pak mohla hledat nejen příčiny tragických poválečných událostí, ale také pomohla pochopit, proč není jednoduché se s touto naší tragickou minulostí vyrovnat.

Klíčová slova

sudetský Němec, odsun, vyhnání, divoký odsun, organizovaný odsun, brněnský pochod smrti, Jan Klauza, Zita Lenická, Pohořelice, transport, nouzový ubytovací tábor, česko-německé vztahy

Obsah

Úvod.....	7
1. Pohorelice v kontextu vyhnání a odsunu německého obyvatelstva z Československa	7
2. Brněnský pochod smrti.....	13
3. Stručně o vztazích Čechů a Němců od vzniku Československa do odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce.....	21
Závěr	27
Prameny a literatura	30
Seznam příloh	32
Přílohy.....	35

Úvod

Cílem mé práce je podat informace o odsunu Němců z Pohořelic a o tzv. brněnském pochodu smrti po 2. světové válce. Zabývám se také vztahy Čechů a Němců od vzniku Československa až do odsunu německého obyvatelstva, abych pak mohla hledat nejen příčiny tragických poválečných událostí, ale také pomohla svým vrstevníkům pochopit, proč generace mých praprarodičů i řada současníků vidí v odsunu spravedlivou odplatu. Na druhé straně chci upozornit na to, že není správné připomínat jen krutosti odsunu a při tom zapomínat na velká příkoří, která se u nás děla v období 1. republiky a Protektorátu Čechy a Morava, ale i s nástupem Hitlera k moci v Německu. Snažím se tedy připojit k těm, kteří toto téma po roce 1989 otevřeli a chtějí odstranit trauma, které válka a poválečné období jak Čechům, tak Němcům přinesly.

V práci jsem využila hlavně metodu kompilační a metodu orální historie. Podklady jsem čerpala hlavně z knihy Zdeňka Beneše Rozumět dějinám a také z knihy Vojtěcha Žampacha Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7.1945, ve které jsem našla mnoho užitečných informací o brněnském pochodu a dále pak o táboru v Pohořelicích.

Další informace jsem našla v knihách Karla Kaplana Pravda o Československu, Adriana von Arburga a Tomáše Staňky Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951 a Radka Aubrechta a Michala Kaderky Maturitní otázky-dějepis. Podklady pro kapitolu o brněnském pochodu jsem vyhledala také v knize kolektivu autorů Němci ven.

Užitečné informace jsem našla také v publikaci Jaroslava Školla Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945, v knize Josefa Harny a Rudolfa Fišera Dějiny Českých zemí II. a v Dějepis na dlani Heleny Kohoutkové a Martiny Komsové. V práci jsem také využila dvou diplomových prací- Pavla Löfflera Poválečný odsun obyvatel německé národnosti z okresů Moravský Krumlov a Znojmo a Evy Peterkové Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945. Do práce jsem zařadila výpovědi pamětníků z Pohořelic- Zity Lenické a Jana Klauďy. Pro obrazovou přílohu jsem použila knihy Karla Richtera Češi a Němci v zrcadle dějin dále pak opět knihu Vojtěcha Žampacha a knihu Jana Randáka Dějiny Českých zemí. Jako doplňující zdroj mi posloužil internet.

1 Pohořelice v kontextu vyhnání a odsunu německého obyvatelstva z Československa

Velkým, aktuálně bolestivým problémem Evropy byly po 2. světové válce národnostní menšiny a nacionálně smíšená území. Odsun Němců z Československa probíhal od 30. května 1945 až do 29. října 1946 (viz př. č. 1). Do ledna 1946 se jednalo o tzv. divoký odsun, poté následoval organizovaný odsun.

Situace v květnu 1945 byla značně nepřehledná. Neexistovala ještě pevná centrální správa, natož pak evidence. Většina prováděných akcí včetně vysídlování sudetských Němců a jejich zatýkání byla výhradně živelná. Postoj vojáků byl jasně určen vojenskými směrnicemi. „Němec zůstal naším nesmiřitelným nepřítelem. Nepřestaň nenávidět Němce. Chovej se k Němcům, jako vítěz. I německé ženy a hitlerovská mládež nesou vinu na zločinech Němců.“¹ Němci, jako československá menšina byli prohlášeni za státně nespolehlivé obyvatelstvo. Museli nosit viditelné označení, to byla zpravidla bílá páska s písmenem N. Všichni Němci, kteří byli před válkou československými občany, byli zbaveni volebního práva a vyloučeni z výkonu veřejných služeb.² Různé mocenské orgány podle své libovольné vůle a záměrů shromažďovaly německé občany a vyvázely je nebo vyháněly z domovů a republiky. Na druhé straně hranic navíc pro vysídlené obyvatele nebylo nic připraveno a často se setkávali s nevlídností místního obyvatelstva a s neochotou pomoci.³

Pohořelice byly sovětskou armádou osvobozeny 7. května 1945. Armáda musela město strategicky obchvátit od Odrovic a Cvrčovic. Němci nejdříve vyhodili most přes Mlýnskou strouhu a mosty u nádraží. A poté ustoupili bez dalšího boje. Již v odpoledních hodinách bylo město volné.⁴ Za několik týdnů se však stalo místem, které je dodnes spojené s velmi tragickými událostmi brněnského divokého odsunu.

Janu Kloudovi bylo v té době 18 let. Žil se svými rodiči a starší sestrou v Pohořelicích. Pocházel z chudé rodiny. Matka i otec se zabývali zemědělstvím. „Němci sami po válce

¹ BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 204, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

² Tamtéž, s. 203-205.

³ Tamtéž s. 206-208, 304

⁴ PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945, Brno, 1995. Masarykova univerzita, s. 35

neodcházeli. Měli zde majetky a domy. Po odsunu jsme s kamarády obcházeli prázdné domy po Němcích. Třeba jsme narazili na dům, kde byl v hrnci připravený základ na guláš. Rodiny normálně žily a najednou přišel odsun. Zůstal zde dobytek i většina jejich věcí.“ Vypráví Jan Klauda.⁵

Většina československé veřejnosti však považovala události v pohraničí za věc přirozenou a zůstávala k nim lhostejná. Pociťovala tuto situaci, jako odplatu za činy prováděné nacisty vůči českému národu.⁶

Jan Klauda se na odsun dívá s odstupem času stále stejně. „Němci udělali víc zla, než to co se tady stalo. Bylo to pouze malinké procento z toho všeho. Někdo, kdo ten odsun prožil nebo se ho to nějak jinak týkalo, se na to dívá určitě jinak. Byl to nepřítel a jiné východisko nebylo. Lidé tady si mysleli, že odsun je správný, že nic jiného se v podstatě nedalo dělat. Němci s námi měli hrozné plány. A to všechno, co provedli, je neodpuštělné.“⁷

Proud československých Němců směřoval od května do srpna 1945 hlavně do sovětské okupační zóny Německa, z jižní Moravy pak do Rakouska.⁸ Pro Němce byla vyhlášena všeobecná pracovní povinnost. Kvalifikovaní dělníci a zemědělci zůstávali pracovat na svých místech. Avšak pracovní nevyhranění obyvatelé, zejména ženy a mládež byli posíláni na práci do jiných míst. Na československém území vzniklo 1215 internačních táborů⁹ a 846 pracovních. Před transferem bylo asi 150 000 Němců soustředěno v internačních táborech. Později byly tábory přejmenovány na odsunová-sběrná střediska, (viz př. č. 2) jimiž ovšem prošli všichni odsunovaní. Internační střediska tak po květnu 1945 vznikala téměř v každém městě či vesnici. Jelikož Košický vládní program¹⁰ z 5. dubna 1945 stanovil v 8. kapitole zásady řešení německé otázky velmi

⁵ Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, záz. 18.12.2014

⁶ Kaplan, K.: Pravda o Československu 1945-1948., 1. vydání, Panorama, Praha, 1990, s. 135-143, ISBN 80-7038-193-0

⁷ Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, záz. 18.12.2014

⁸ Kaplan, K.: Pravda o Československu 1945-1948., 1. vydání, Panorama, Praha, 1990, s. 135-143, ISBN 80-7038-193-0

⁹ Byli zde soustředěni příslušníci států, s nimiž nebylo Německo ve válečném konfliktu. Tito občané pak byli v době potřeby nasazováni do práce. Po druhé světové válce byly tyto tábory vytvářeny pro sudetské Němce.

Internační tábory v Čechách [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: http://www.lutin.cz/fotky/historie/internacni_tabor_v_zechach.pdf

¹⁰ Program, ve kterém byly v 16 kapitolách zformulovány hlavní zásady budování nového československého státu.

RŮŽIČKA, Daniel. *Košický vládní program* [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kvp.php>

obecně. Opatření k vysídlení německého obyvatelstva se připravovala a prováděla „za pochodu“.¹¹

Divoký odsun, vyvolal nepříznivou odezvu v zahraničí. Britové i Američané to nazývali nezákonným vyhnáním a žádali, aby vyhánění bylo zastaveno až do rozhodnutí velmocí.¹²

Od 17. července do 2. srpna 1945 se uskutečnila Postupimská konference. Setkání se zúčastnili americký prezident H. Truman¹³, britský ministerský předseda W. Churchill¹⁴ a sovětský představitel J. V. Stalin¹⁵. Na konferenci byl jedním z probíraných témat i odsun německé menšiny z Polska a Československa. Nakonec velmoci reagovaly souhlasem. Vše ovšem mělo probíhat organizovaně. Po Postupimské konferenci začala československá vláda připravovat organizovaný odsun a vytyčila si cíl co nejdříve vystěhovat co nejvíce Němců.¹⁶

Principy systematického - organizovaného odsunu Němců z Československa schválila vláda na zasedání 14. prosince 1945 a prováděcí směrnice publikovalo ministerstvo vnitra oběžníkem 31. prosince 1945. Podle směrnic (viz př. č. 3) měli být do Německa přednostně přesídlováni říšští Němci, dále pak osoby, které se na československé území přistěhovaly po říjnu 1938.

Dále měli být odsunuti další Němci kromě těch, kteří pracovali v podnicích, jejichž chod by byl jejich odchodem narušen. Ti měli být vysídleni později. Výjimkou při odsunu měli být němečtí specialisté v oboru se svými rodinami.

¹¹ PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945, Brno, 1995. Masarykova univerzita, s. 37

¹² BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 206-208, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

¹³ Byl 33. prezidentem Spojených států amerických v letech 1945-1953. Do úřadu nastoupil v dubnu 1945 po smrti prezidenta Roosevelta.

[online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/harry-s-truman%2016.2.%202014>

¹⁴ Britský politik a premiér. Žil v letech 1874-1965. Byl to velmi schopný vůdce a dokázal inspirovat lid v těžkých dobách války.

Churchill: Leader and Statesman [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z:

<https://www.winstonchurchill.org/learn/biography/biography/churchill-leader-and-statesman>

¹⁵ Komunistický vůdce a jeden z nejmocnějších diktátorů na světě. Má na svědomí nespočet lidských životů. Zemřel 5. března 1953 na mrtvici.

[online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_stalinj.php 16.2.2014

Joseph Stalin (1879 - 1953) [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné

z: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/stalin_joseph.shtml

¹⁶ ESNER, Jan. *Postupimská konference: Odsun německé menšiny* [online]. 24.9.2001 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://studena.valka.cz/postupim.htm>

Němci měli být na cestu vybaveni potravinami na 4 dny. Uvádělo se i pořadí odesílaných osob: aktivní nacisté, veřejní zaměstnanci, zemědělci, majitelé podniků, živnostníci, dělníci. Vlaky s vysídlenci v období od ledna do května 1946 směřovaly do amerického okupačního pásma Německa. Transfer trval až do října 1946. Odsun byl tak oficiálně ukončen 29. října odjezdem vlaku z Dvorů u Karlových Varů.¹⁷

Dne 25. ledna 1946 odjel z Československa první vlak do amerického okupačního pásma. Po něm celkem plynule následovaly další čtyři vlaky. Deportace německé menšiny probíhala již „spořádaně“. Rodina byla o svém zařazení do transportu vyrozuměna úředním dopisem či vyhláškou. Němci byli upozorněni na to, co si s sebou smí či nesmí vzít.¹⁸

Němci z Pohořelic byli postupně odsouvání společně s Němci ze sběrného střediska v Mikulově. 1. transport ze sběrného střediska v Mikulově se uskutečnil 15. března 1946, z Pohořelic se to ale nikoho netýkalo. 2. transport, při němž bylo z Pohořelic odsunuto 94 lidí z toho: 19 mužů, 46 žen a 29 dětí, (viz př. č. 4) se uskutečnil 29. března 1946. 3. transport byl 6. dubna 1946. Z Pohořelic nebyl opět nikdo odsunut. Odsun pak pokračoval 4. transportem, 20. dubna, kdy bylo z Pohořelic odsunuto 82 lidí, z toho: 18 mužů, 39 žen a 25 dětí. Při 5. transportu 7. května 1946, bylo z Pohořelic vysídleno 56 lidí, 14 mužů, 33 žen a 8 dětí. V tomto transportu bylo opět 1200 osob a vypraveno bylo 40 vagonů.

Poslední transport byl 19. srpna 1946, kdy bylo z Pohořelic odsunuto 5 mužů, 10 žen a 2 děti. Všechny transporty organizovali Američané a pokaždé bylo cílem odsunu Bavorsko. Celkově pak bylo z Pohořelic odsunuto 421 Němců. 110 mužů, 219 žen a 92 dětí. Do odsunu byli zařazeni hlavně staří lidé, ženy a děti.

V každém transportu byl vždy stejný počet odsunovaných Němců (1200 osob) umístěných ve 40 vagoněch. Všichni museli podstoupit zdravotní prohlídku, na jejímž základě bylo vydáno zdravotní osvědčení pro celý transport.¹⁹ Majetek po odsunutých Němečích se v Pohořelicích shromáždil na jedno místo, kde ho lidé rozebrali. „Podle toho, jakou lidi měli funkci, si mohli brát jakékoli předměty. Bylo mnoho lidí, kteří toho

¹⁷ Richter, K.: Češi a Němci: v zrcadle dějin., Akcent, 1. vydání, Třebíč, 1999. FAKTA, 2, s. 275, ISBN 80-72680-55-2.

¹⁸ RADVANOVSKÝ, Zdeněk. *Organizační přípravy odsunu Němců* [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.usti-nl.cz/dejiny/1945-95/ul-8-13.htm>

¹⁹ PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945, Brno, 1995. Masarykova univerzita, s. 80-90.

využili a brali, co se dalo. Od porcelánu až po postel. ²⁰ Někteří Němci ze smíšených rodin se ovšem do Pohořelic vrátili. Občas prý i při samotném odsunu záleželo na tom, jak se jednotliví Němci chovali za okupace. Pokud se chovali dobře a nedělali problémy, mohli zde zůstat.²¹

Statistiky uvádějí, že v rámci divokého odsunu bylo vyhnáno na 600 000 Němců. Zatímco od roku 1946 bylo vysídleno asi 2 256 000 Němců. Tyto hodnoty se velmi liší a jsou nanejvýš sporné, protože početní stav německého obyvatelstva po skončení války nelze v důsledku tehdy panujících poměrů a migračních pohybů přesně stanovit. Ovšem k roku 2011 se k německé národnosti v České republice hlásí pouze 18 658²² obyvatel.²³ Oběti na životech jsou jednou z nejtragičtějších kapitol celkového odsunu. Přesný počet mrtvých se zřejmě nikdy nepodaří zcela zjistit.²⁴

²⁰ Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, záz. 18.12.2014

²¹ Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, záz. 18.12.2014

²² *Vybrané základní ukazatele v dlouhodobém vývoji za Českou republiku* [online]. [cit. 2014-02-15].

Dostupné: http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30628&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjeGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-

MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzhXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0FntUmHOQgbF5BQD2yB21WwEAAA.&vseuzemi=null&v

²³ BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 113-115, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

²⁴ BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 210-212, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

2 Brněnský pochod smrti

V kontextu s divokým odsunem vstoupil do obecného povědomí zejména tzv. „brněnský pochod smrti“. Jednalo se o násilné vyhnání Němců z Brna ve dnech 30. až 31. května 1945. V pozadí akce pravděpodobně stála obzvláště negativní okupační zkušenost brněnských Čechů s Němci. Tímto excesem se musela zabývat dokonce i československá vláda. V Brně žilo během války kolem 60 000 Němců. V prvních měsících roku 1945 jich přibližně 40 000 město opustilo. Vyhnáno tak bylo zhruba 20 000 Němců. Jednalo se především o děti, ženy a staré lidi. Muži v odvodovém věku už v této době buď padli na frontě, nebo se nacházeli ve válečném zajetí.

Lidé si v rychlosti museli sbalit své věci a byli tělesně i duševně týráni. Pozdě večer vyrazila kolona přes Rajhrad k rakouským hranicím. Většinou se uvádí, že tisíce lidí byly postříleny během vlastního pochodu smrti. To ovšem vyvrací rakouská historička Emilia Hrabowecz, která tvrdila, že staří lidé byli vezeni na nákladních autech a unavené děti byly nesený na zádech českými strážnými.²⁵ Žádné úřední záznamy neexistují, a pokud existovaly, byly zničeny. To dokazuje i svědectví bývalého kronikáře města Pohořelice pana Janouška, který musel roku 1949 policii odevzdat kroniku města a napsat novou. Stejně dopadla i matrika vedená farářem v Pohořelicích, která byla rovněž zabavena. Můžeme se pouze spoléhat na výpovědi očitých svědků.

„30. května 1945 večer v 9 hodin jsem právě přišla se svou matkou domů. Byly jsme vyčerpané z odklízecích prací, když tu za námi přišel jeden ze sousedů a sdělil nám, že budeme za několik minut převezeny do tábora, a to na 3 dny. Měly jsme si zabalit jen to nejnnutnější, protože se stejně zase vrátíme. My - má matka, obě mé babičky, mladší sestra a já. Na ulici byla matka vyzvána pod pohrůžkou nejprísnějších trestů, aby odevzdala vkladní knížky, peníze a cennosti. Protože jsme stejně byli úplně vyrabováni, nemohli jsme nic odevzdat.“²⁶

„Ve středu 30. května 1945 přišel k večeru český policista a řekl nám, že se máme během půl hodiny dostavit na určené místo. Měli jsme si s sebou vzít, co uneseme. Také

²⁵ BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 208-209, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

²⁶Výpověď Charlotte Gschwentner-Vídeň z roku 1995

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s.96, ISBN 80-727-2070-8

jsme měli přinést šperky a vkladní knížky. Jaký výsměch pro člověka, kterému už všechno sebrali, až na to, co měl na holém těle. Na uvedeném místě už bylo shromážděno velké množství žen, dětí a starců. Muži již přece byli zadržováni v pověstných táborech. Celou noc jsme museli stát na ulici. Nikdo si nesměl sednout. Dalšího dne byl svátek Božího těla, 31. května. V ten den jsme byli hnáni Vídeňskou ulicí, která vede z Brna do Vídně.²⁷ (viz př. č. 5)

Hlavním sběrným stanovištěm ve Starém Brně bylo Mendelovo náměstí. „Šla jsem s mnoha ostatními na Mendelovo náměstí, kde jsme tábořili v úplné tmě před kostelem a strávili zde noc v sedě na zavazadlech. Moje babička z otcovy strany, které bylo 79 let, od nás byla oddělena. Měla být na hranice dopravena nákladním autem. Tak jsme se poprvé dozvěděli, co se s námi stane. Babičku už jsme nikdy neviděli. Zemřela 19. června 1945 v jednom chlívě v Pohořelicích. Ve čtyři hodiny ráno, poté, co nám byly vyrabovány kabelky a odebrány peníze a vkladní knížky, jsme pochodovali Vídeňskou ulicí směr Vídeň“²⁸.

Němci opouštěli Brno ze 13 shromaždišť Vídeňskou ulicí mířící k Rajhradu. Jedna část 30. května, druhá ráno 31. května. V Rajhradě Němce čekal odpočinek. Opět je prohledávali. Hledali šperky a jiné cennosti. Loupili snubní prsteny a hrozili uříznutím prstů, když nešel prstýnek rychle stáhnout. Němcům byla dovezena voda v kádích na močůvku. Museli tam také odevzdat všechny řezné, bodné a sečné nástroje. Přes noc byli umístěni do sokolovny, orlovny, neobydleného zemského sirotčince a zbylí pak na fotbalové hřiště. Ráno byli vyvedeni na císařskou silnici směřující k Pohořelicím. (viz př. č. 6) Původně zformovaný útvar se postupně začal rozpadat na různé početné skupinky. Kolona se tak údajně protáhla až do délky 16km.²⁹ Velké horko a nedostatek pitné vody přispívaly k vyčerpání. Před Pohořelicemi se strhl velký liják. Staří lidé, kteří už nemohli, byli bití pažbami pušek.³⁰ Spousta z nich už nemohla zvládnout nést

²⁷ Výpověď Marie Stank z roku 1985

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 96-97, ISBN 80-727-2070-8

²⁸ Výpověď Lilli Schneider z roku 1945

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 98, ISBN 80-727-2070-8

²⁹ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7.1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 19.

³⁰ Výpověď N. N. z roku 1951

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 128-129, ISBN 80-727-2070-8

svá zavazadla, a tak je odhazovali po cestě i do příkopů. Jan Klauďa si pamatuje, jak viděl matky, které tlačily kočárky plné věcí. „Kočárek vydržel tak do Modřic. Některý i dál, třeba až do Smolína.“ Nakonec musely matky nést děti v náruči. Na místo došli lidé promočení a vyčerpaní. K večeru počet příchozích převyšil původní městské obyvatelstvo asi 7krát. Transport předem nikdo neohlásil, takže přišel do naprosto nepřipraveného prostředí. Nejvíce Němců bylo umístěno do tábora na okraji města zřízeného za protektorátu pro zahraniční dělníky, především Poláky. Jiní se přesunuli do obilných skladů, postavených také za války, další museli přenocovat ve stodolách na statku, v dřevěných domech, v továrních halách či pod širým nebem. Zaplnili školu, sokolovnu i selské stodoly a vyklizené průmyslové objekty. (viz př. č. 7) Zlomek z nich se dokonce ubytoval v soukromých bytech. To ale záviselo pouze na vzájemné dohodě místních obyvatel a vystěhovalců. Jan Klauďa vzpomíná, jak u nich zaklepala Němka s dotazem, jestli by mohla uvařit kaši pro své dítě. „Co bys udělala v takové situaci, přestože to byl nepřítel? Tak jsme ji pustili dovnitř a uvařili kaši pro dítě. Když přijdeš do takové situace, tak to tě zlomí. Uděláš dobrou činu, i když je to pořád nepřítel.“³¹

V pozdních večerních hodinách po upozornění, že někteří lidé stále ještě nedošli do města a odpočívají v blízkosti po cestě nebo jsou tak zesláblí, že už nemohou jít dál, byla provedena obhlídka pochodové trasy a všichni nemohoucí byli svezeni do města koňskými potahy.³²

Ráno 1. června se nejméně 10 000 osob schopných dalšího pochodu vydalo směrem k rakouské hranici.³³ Zbytek vyčerpaných Němců zůstal ve městě, a tak zde vznikl nouzový ubytovací tábor.

Dny strávené v Pohořelicích byly pro vypovězence velmi kruté. Neměli na čem spát, chyběly zde základní hygienické potřeby, léky a zdravotnický materiál. V malém městě se nenacházely tak velké objekty a vývařovny vhodné pro ubytování takového počtu lidí. Vysídlenci zmítalo napětím, velká nejistota a obavy nejen z budoucnosti, ale i z nejbližších dnů.³⁴ „Lidé leží na holé podlaze těsně vedle sebe. Každou noc přicházeli

³¹ Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

³² ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7.1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 33-34.

³³ Tamtéž, s. 25.

³⁴ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7.1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 32.

Rusové. Ženy a dívky byly odvlékány nebo znásilňovány rovnou na místě. Matky balily své dcery do dek. ³⁵

Tuto skutečnost potvrzuje i Jan Klaua: „Ruští vojáci tam chodili znásilňovat německé dívky, brali jim věci a při odporu výstražně stříleli do stropu. Tábor sice hlídala skupinka lidí, kteří měli dokonce i zbraně. Ale proti ruským vojákům byli bezmocní. Většinou tam hlídali zbrojováci, z Pohořelic se tam nikdo nezapojil.“³⁶

Smutné vzpomínky na pobyt v Pohořelicích popsal Igneborg Piffel-Neumeyer: „Protože na pochodu do Pohořelic bylo mnoho rodin roztrženo, nastalo v táboře velké hledání. Kdo měl štěstí, mohl se opět setkat se svými rodinnými příslušníky nebo se něco dozvědět o jejich osudu. Protože se už první noc část dozorců sebrala a odešla, nebyly některé skupiny další den ráno hlídány a mohly cestu do Rakouska absolvovat na vlastní pěst. Jiní byli dál hnáni ostrahou. Pro postižené byly v Pohořelicích připravené nákladáky. Ne všichni je ale použili. Mnozí měli strach, že ztratí své příbuzné. V pohořelickém táboře došlo k největší újmě na životech.“³⁷

Špatné zásobování pitnou i užitkovou vodou a nedostatek lékařské péče brzy zavinily vznik nemocí, jako byla úplavice či tyfus.³⁸ Přestože byla snaha zajistit pro všechny osoby lůžkové vybavení, varné kotle, jídelní nádobí, potravinové suroviny, umývadla a kbelíky, které měly zajistit alespoň minimální hygienickou potřebu, nemoci se šířily i mimo tábor. „Dne 6. června bylo zjištěno první úmrtí na úplavici. Nemoc se mezi lidmi velmi rychle rozšiřovala. Byla sice zavedena provizorní zdravotní péče, těžce nemocní lidé byli posíláni do nemocnic, ale mrtvých přibývalo. Nebyly žádné léky, žádné záchody. Byly vykopány dlouhé příkopy a nad nimi upevněny dřevěné tyče. Denně umíralo v Pohořelicích asi kolem 50-60 lid,“ vypráví jeden z německých vysídlelců.³⁹ Jan Klaua ale udává, že to bylo 10-15 Němců. (viz př. č. 8) Mrtví byli

³⁵ Výpověď N. N. z roku 1951

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 128-129, ISBN 80-727-2070-8

³⁶ Vyprávění pamětníka: Jan Klaua, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

³⁷ Výpověď Igneborga Piffel-Neumeyera.

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 131, 135, ISBN 80-727-2070-8

³⁸ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 33.

³⁹ Výpověď N. N. z roku 1951

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 128-129, ISBN 80-727-2070-8

pak odvážení na povoze k hromadnému hrobu za Pohořelicemi. Uvádí také, že někteří občané vysvlékali mrtvé Němce ze šatů. „Bylo po válce, byl nedostatek.“⁴⁰

Zita Lenická, v té době osmileté dítě ze smíšené česko-německé rodiny, žila se svou matkou a třemi sourozenci v době brněnského pochodu smrti v Pohořelicích. Otec jim zamřel v květnu roku 1945. Vzpomíná: „Moje patnáctiletá sestra se svými německými vrstevnicemi byly pověřeny úklidem výkalů v místnostech, kde vyhnání lidé přespávali. Tak se také nakazila tyfem. Musela zůstat ležet mezi ostatními nemocnými a až po několika dnech jsme si ji mohli odvést domů. Poté, co se vyléčila, byla ona a její kamarádky pověřeny dalším úkolem. Musely nakládat na povoz (žebříňák) mrtvé Němce, kteří byli po cestě z Brna zastřeleni či jinak usmrceni, a nebo zemřeli vyčerpáním. Dívky takto sbíraly těla na cestě z Medlova až do Pasohlávek a nakonec je naházely za Pohořelicemi do hromadného hrobu.“⁴¹ Dnes je označen pamětním křížem. (viz př. č. 9)

Pohořelický tábor měl civilní správu. Podle výkazů o vydávání stravy v tomto táboře žilo na 5 889 osob. (viz př. č. 10) Což stále ještě přesahovalo dvojnásobek původního obyvatelstva.⁴² Začala se hledat vhodná místa, kde by se vysídlenci mohli ubytovat a již 8. června bylo z Pohořelic do Mušova přesunuto 1 175 Němců. K výraznému snížení stavu došlo také ve dnech 13. a 14. června, kdy byli přemísťováni i do okolních vesnic. Dne 14. června byl také vypraven další transport 2000 osob zpět do Brna, což vyvolalo velký nesouhlas a odpor místních obyvatel. 19. června byla převezena větší skupina Němců do starobince v Hrušovanech nad Jevišovkou. Osoby, jejichž stav vyžadoval stálou pečovatelskou službu, byly poslány do Nemocnice milosrdných sester sv. Hedviky v Břežanech.

K závěrečné likvidaci nouzového ubytovacího tábora došlo 4. července 1945, kdy v Pohořelicích zůstalo pouze 80 Němců, 58 z toho v improvizované nemocnici a zbývající v soukromých bytech a domech. Dne 7. července 1945 likvidační skupina písemně ohlásila zánik tábora československé vojenské jednotce dočasně působící v Pohořelicích: „Tábor německých běženců, nacházející se v barákách u Pohořelic, byl dnešním dnem vyprázdněn, čímž jeho hlídání se stalo bezpředmětným. O tom vám

⁴⁰ Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁴¹ Vyprávění pamětníka: Zita Lenická, narozena 25.4.1937, zazn. 19.2.2014

⁴² ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 37.

podáváme zprávu se žádostí, aby další stráže nebyly stavěny.“⁴³ Vlastní tábor převzal tankový oddíl československé armády a zbylé nádobí, slavníky a lůžkoviny byly rozděleny mezi armádu, starobinec v Břežanech, ubytovnu v Mušově a část byla vrácena do zemského skladiště v Brně.

Vzhledem k poválečné době existovala v táboře solidní evidence zemřelých. Pro každého zesnulého tak vystavovala kancelář samostatný „Záznam o úmrtí“. Mimo základní osobní údaje obsahovaly také poznámku o soupisu zanechaných osobních věcí a jejich předání příbuzným či do depozita. Doklady o úmrtí poté podepisovali táboroví lékaři. Samostatný doklad byl vystavován i pro osoby, jejichž totožnost zůstala nezjištěna. V důsledku vyčerpání, špatné hygieny, epidemií násilí i sebevražd došlo k úmrtí mnoha Němců

Dokumenty, dokazující počet zemřelých osob v táboře v Pohořelicích se liší. Na jedné straně existují záznamy hrobníků, z nichž je zřejmé, že celkem pohřbili 356 identifikovaných osob a 97 bezejmenných mrtvých. Na druhé straně matrika zemřelých Němců, kteří byli pohřbeni v Pohořelicích v době od 1. června do 10. července 1945, uvádí celkový počet 496 pohřbených. (viz př. č. 11)⁴⁴

V době odsunu německého obyvatelstva z Brna Rakušané náhle uzavřeli hranice. Pohraniční obce na rakouské straně byly totiž přeplněny vyhnanci. Na křižovatce Perná/Dolní Dunajovice se průvod rozdělil do tří kolon, které pokračovaly každá jiným směrem, a to bez ohledu na rodinné vztahy. Po uzavření hranic dostal totiž organizátor pochodu smrti nařízení z Prahy, aby rozdělil Němce do jihomoravských vesnic. Měli se využít jako pracovní síly v zemědělství. V pohraničních obcích nacházeli vyhnanci různé poměry. V některých vesnicích totiž ještě byli němečtí sedláci, v jiných už byly německé statky v českých rukou. Franz Bartl vypověděl, jak to vypadalo v obci Perná: „Stáli jsme na návsi v Perné a čekali. Přicházeli sedláci a vybírali si schopné pracovní síly. Zůstávaly tu pak ženy s malými dětmi a staří lidé. Vládcem obce byl čeledín z Dunajovic, který nás šikanoval všemi možnými způsoby“.⁴⁵ Gertruda Baierová vylíčila situaci v Mušově: „Krátce před Mušovem se moje matka zhroutila.

⁴³ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945*. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 42

⁴⁴ Tamtéž, s. 63.

⁴⁵ Výpověď Franze Bartla z roku 1995.

Kolektiv autorů *Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace*. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. 147-148, ISBN 80-727-2070-8

Musela jsem ji nést až do vsi, kde nám nějaký člověk z národního výboru přidělil na kraji vesnice domek, kde bydleli chudí sedláci, kteří už vůbec nic neměli, ale byli to Němci. Brambory, které nám selka vařila, byly pro nás lahůdkou. Později jsme byly přeloženy do příjemného domu ke třem starým lidem, kteří už také nic neměli, a přesto se s námi o to málo podělili. Po ustavičné těžké práci u nezkušeného českého sedláka nás jednoho dne ve čtyři hodiny ráno zase shromáždili a hnali na hranici do Mikulova, kde jsme byli konečně „volní“. Pak jsme dorazili do Drasenhofenu, kde jsme museli osm dní čekat.“⁴⁶

Kolonám, které dorazily na hranici u Mikulova krátce před uzavřením hranic, se podařilo přes hranici přejít a postupovat dál do Rakouska určenou trasou (viz př. č. 12 a 13) již samostatně, bez doprovodu hlídačů. Mnoho lidí zemřelo i na rakouském území. Podlehli epidemiím tyfu a úplavice. Po příchodu do Vídně očekával všechny Brňany, kteří tady neměli žádné příbuzné nebo známé, život v táboře za ztížených podmínek poválečné doby.

Počet mrtvých, kteří během brněnského pochodu smrti umřeli nebo byli brutálně zavražděni, se bohužel dnes nedá přesně vyčíslit. Většina odhadů se shoduje na celkovém počtu 1 700 mrtvých.⁴⁷

Zajímavý osud měla Zita Lenická, která byla svědkem brněnského pochodu smrti v Pohořelicích. Ona, její matka a tři sourozenci byli zahrnuti již do organizovaného odsunu. Dostali se do německého Heidelbergu. „Po nějaké době za námi přijeli úředníci z Prahy a chtěli, abychom se my děti vrátily, protože jsme měly českého otce. Matka měla zůstat v Rakousku, protože byla Němka, a my jsme měly v Československu být dány do dětského domova. To ovšem matka nedovolila, a tak se do Pohořelic vrátila celá rodina.“⁴⁸ V domě jim po návratu nezbylo nic. Vše bylo rozkradeno. Jediná věc, která jim nebyla odcizena, byla kamna. Mohli se ovšem spolehnout na své známé a sousedy, kteří jim věnovali základní vybavení - stůl, židle, skříně, postele, atd. Zita

⁴⁶ Výpověď Gertrudy Baier.

Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s.148-149, ISBN 80-727-2070-8

⁴⁷ LÖFFLER , Pavel.:Diplomová práce, Poválečný odsun obyvatel německé národnosti z okresů Moravský Krumlov a Znojmo, Bratislava, 1991, s. 96
Kolektiv autorů Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s.153-161 , ISBN 80-727-2070-8

⁴⁸ Vyprávění pamětníka: Zita Lenická, narozena 25.4.1937, zazn. 19.2.2014

Lenická měla nastoupit do 3. třídy, ale protože doposud navštěvovala pouze německou školu a neuměla vůbec česky, musela tedy opět chodit do 2. třídy. U Sellnerových, v rodině Zity Lenické, se mluvilo pouze německy. Zita proto měla velké problémy s češtinou. Ve škole byla kvůli tomu ponižována nejen dětmi, ale i některými učiteli. Její matka byla dokonce na měsíc uvězněna za to, že doma mluvili německy. Nikoho nezajímalo, že čtyři děti budou doma celý měsíc úplně samy. Matka se naučila perfektně česky, ale Zita má celý život s češtinou problémy.⁴⁹

⁴⁹ Vyprávění pamětníka: Zita Lenická, narozena 25.4.1937, zazn. 19.2.2014

3 Stručně o vztazích Čechů a Němců od vzniku Československa do odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce

Vytvoření samostatného státu Československé republiky po 1. světové válce, bylo velkým zlomem v česko-německých vztazích. Jednalo se hlavně o spor, který vznikl násilným připojením pohraničního území s převážně německým obyvatelstvem k Československé republice při tvoření jejích hranic.⁵⁰ Kvůli ekonomickým potížím byly v některých nově vzniklých státech ve 20. a 30. letech 20. století nastoleny autoritativní nebo i polofašistické režimy. Československá republika se tak časem stala jedinou demokratickou výjimkou. Slabost těchto států a rozpory mezi nimi tak usnadnily Adolfu Hitlerovi⁵¹ ekonomické a politické pronikání do nich a poté rozpoutání 2. světové války.

Národnostní skladba na území Československa byla velmi pestrá (viz př. č. 14), podrobně byla zjištěna až při sčítání lidu v roce 1921. Největší menšinu tvořili Němci. Německé menšině se tak od počátku věnovala zvláštní pozornost. Jazykově, kulturně a politicky svou identitu totiž spojovala s německým obyvatelstvem v Německu a Rakousku.⁵²

Konflikt mezi tzv. sudetskými Němci⁵³ a českým obyvatelstvem se ve 30. letech stupňoval. Posilovala ho Hitlerova podpora fašistické Sudetoněmecké strany,⁵⁴ která

⁵⁰ BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 48-58 p. ISBN 80-860-1055-4

⁵¹ Německý kancléř a nacistický diktátor. Žil v letech 1889-1945. Říšským kancléřem se stal v roce 1933. Po smrti prezidenta Hinderburga si přisvojil prezidentské pravomoci. Postupně nabýval na síle, zbrojil a rozpoutal 2. světovou válku. O jeho smrti se dodnes vedou spekulace. Jistě se ale ví, že svůj život ukončil otravou.

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/adolf-hitler>

⁵² BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám : vývoj česko -německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 48-58, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

⁵³ Označení pro obyvatele, kteří obývali okrajové horské pásmo na severu Čech- Sudety. Za nacistické okupace tak bylo pojmenované celé pohraniční území českých zemí přičleněné k Německu.

[online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=sudety>

⁵⁴ Založena v roce 1933. Nejdříve byla loajální vůči ČSR, postupně ale začala požadovat autonomii Sudet. V září 1938 vystoupila s požadavkem o připojení pohraničního území k Německu a tím také vyvolala povstání německého obyvatelstva.

Sudetoněmecká strana [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/sudetonemecka-strana>

vyslovovala vůči československé vládě požadavky, jejichž přijetí by ale znamenalo, že v části státu dojde k nastolení nacistického režimu.

Obliba Sudetoněmecké strany mezi německým obyvatelstvem v Československu byla veliká. V parlamentních volbách v roce 1935 ji volilo více než 1,2 milionů, tj. asi dvě třetiny německých voličů.⁵⁵

Neustálá nespokojenost Němců, Hitlerova snaha ovládnout Československo a strach Velké Británie a Francie z 2. světové války vedly až k noci z 29. na 30. září 1938 kdy zástupci čtyř evropských velmocí: Velké Británie (N. Chamberlain⁵⁶), Itálie (B. Mussolini⁵⁷), Francie (E. Daladier⁵⁸) a Německa (A. Hitler) podepsali Mnichovskou dohodu (viz př. č. 15).

Listina, neblaze zasáhla nejen do vývoje Československa, (viz př. č. 16) ale i celé Evropy. Kromě jiného nařizovala odstoupení sudetoněmeckého území s následujícími podmínkami: 1) Vyklizení začne 1. října. 2) Vyklizení bude provedeno do 10. října bez ničení jakéhokoli zařízení. 3) Podmínky podrobně určí mezinárodní výbor. V dalších 12 bodech dohoda stanovila 4 pásma, která měla být obsazena a způsob definitivního vymezení hranic. Obsahovala požadavek propustit sudetoněmecké vězně, kteří si odpykávají trest odnětí svobody za politické zločiny a další jiné požadavky. Na 200 000⁵⁹ Čechů, českých židů a německých antifašistů muselo po vynesení tohoto ortelu ze dne na den uprchnout z oblastí obsazovaných německým vojskem a majetek kromě toho nejnezbytnějšího nechat na místě.⁶⁰

⁵⁵ HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. *Dějiny Českých zemí II.: Od poloviny 18. století do vzniku České republiky*. vydání první. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-522-4. s. 158.

⁵⁶ Britský premiér, ministr financí a ministr zdravotnictví. V květnu 1940 odstoupil ze své pozice ministerského předsedy a několik týdnů poté zemřel.
[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné

z: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/chamberlain_arthur_neville.shtml

⁵⁷ Fašistický vládce Itálie. Svými činy a názory přivedl Itálii k 2. světové válce. Na konci války se rozhodl uprchnout z Itálie do Německa. Na útěku byl však rozpoznán italskými komunistickými partyzány a následující den, tedy 28. dubna 1945, zastřelen v malé vesničce Giulino di Mezzegra.
[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/benito-mussolini#cv>

⁵⁸ Francouzský politik a ministerský předseda. Po napadení Francie Německem uprchl do severní Afriky, kde se poté snažil organizovat protiněmecký odboj. Po skončení války byl poslancem francouzského parlamentu. Zemřel v roce 1970.

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/edouard-daladier.php>

⁵⁹ RANDÁK, Jan. A KOLEKTIV. *Dějiny Českých zemí*. první vydání. Praha: Euromedia Group, 2011. ISBN 978-80-242-3205-8. s. 297.

⁶⁰ Richter, K.: Češi a Němci: v zrcadle dějin., Akcent, 1. vydání, Třebíč, 1999. FAKTA, 2, s. 54-56, ISBN 80-72680-55-2

Československá vláda nakonec nenašla jiné východisko, než se sklonit před diktátem. Mnichovská dohoda tedy způsobila, že bylo odděleno území obývané sudetskými Němci a ti se stali občany Říše. Pod silným německým tlakem se začal rozpadat Československý stát. Nakonec zanikl a 22. listopadu 1938 vznikla tzv. druhá republika, Česko-Slovensko.⁶¹

Dne 14. března 1939 došlo k vyhlášení samostatného Slovenského státu a 15. března 1939 Emil Hácha⁶² s Adolfem Hitlerem podepsali v Berlíně protokol, v němž se uvádělo, že z důvodů zachování klidu a pořádku v této části střední Evropy vkládá československý prezident osud českého národa a země do rukou Německé říše. Adolf Hitler přijal toto prohlášení a vyjádřil se, že český národ bere pod svou ochranu. Tím tedy došlo k definitivnímu rozpadu Česko-Slovenska. Ještě téhož dne ale Hitler vydal prohlášení k Němcům, v němž oznámil, že nechal vpochodovat do Čech a na Moravu německé jednotky, a tak zajistil podklad pro zavedení zásadních úprav. Následující den 16. března 1939 vydal výnos o zřízení Protektorátu Čech a Moravy.⁶³ (viz př. č. 17)

Protektorát měl mít v rámci třetí říše autonomní postavení. V jeho čele stál prezident Emil Hácha a vláda. Skutečnou moc v protektorátu však měla německá okupační vláda v čele s říšským protektorem, přímým zástupcem Hitlera na našem území. Parlament a vláda neexistovaly. Zahraniční i hospodářská politika tak byly plně podřízeny potřebám Německa. Český průmysl přešel na válečnou výrobu a mladí Češi byli posíláni na totální nasazení.⁶⁴ Na podzim 1942 bylo rozhodnuto poslat do Říše dva celé ročníky (1921 a 1922) mladých Čechů a Češek. Krátce nato bylo opatření rozšířeno i na občany narozené v letech 1918-1920. Do jara 1943 bylo takto vypraveno do Německa kolem 70 000 osob z těchto ročníků.

⁶¹ Richter, K.: Češi a Němci: v zrcadle dějin., Akcent, 1. vydání, Třebíč, 1999. FAKTA, 2, s. 54-56, ISBN 80-72680-55-2

⁶² Prezident Česko-Slovenské republiky, který byl zvolen Národním shromážděním 30. listopadu 1938.

BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, s. 111, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

⁶³ Tamtéž, s. 110-113, 304

⁶⁴ Nucené práce v Říši

Aubrecht, R., Kaderka, M.: Maturitní otázky-dějepis., Fragment, 1. vydání, Praha, 2007. s. 135, ISBN 978-80-253-500-3.

Lidé se báli a vzájemně si nedůvěřovali. Několikrát bylo vyhlášeno stanné právo.⁶⁵ Cílem nacistů bylo jednu část českého obyvatelstva poněmčít a druhou systematicky vysídlit nebo vyhubit. K tomu mělo dojít až po vítězství ve válce, převážnou část této taktiky ale nacisté uplatňovali už během ní. Zasáhli výrazným způsobem do školství. Na základních školách bylo zavedeno povinné vyučování němčiny. Počet středních škol byl snížen na polovinu. Od 17. listopadu 1939 do konce války byly uzavřeny vysoké školy. Česká historie byla záměrně falšována. Za okupace byly v českých zemích zabírány pozemky i celé vesnice pro potřeby německého obyvatelstva.⁶⁶

Během okupace a války přišlo o život zhruba 343 000 Čechoslováků. Z toho bylo 256 000 židovského obyvatelstva z území Československa.⁶⁷ (viz př. č. 18)

Dne 8. května 1945 Německo kapitulovalo. Již v květnu 1945 začal divoký odsun Němců z území Československa, po něm následoval organizovaný odsun. V říjnu 1946 žilo v pohraničních oblastech již více Čechů než Němců.⁶⁸

Po vytvoření tohoto stručného přehledu událostí je zajímavé sledovat kontext, který vytváří vzpomínky pamětníka Jana Klaudy. "Když Hitler přišel k moci, vztahy mezi Čechy a Němci se začaly velmi zhoršovat. Na podzim roku 1938 nás tady v pohraničí zabralo Německo a nastaly velké změny."⁶⁹ Zanikly zde české školy, a tak musel začít jezdit do školy do Brna. Mezi Pohořelicemi a Brnem vznikla hranice, přestože v Pohořelicích převažovalo české obyvatelstvo.⁷⁰ V roce 1930 žilo v tomto městě celkem 4290 osob. (viz př. č. 1) Z toho se k české národnosti hlásilo 2 816 a 1 210 osob k německé. Po záboru v říjnu 1938 však město opustilo na 1 297 Čechů. Německé

⁶⁵ Je to mimořádné opatření státu, zpravidla v situacích ohrožujících existenci státu nebo bezpečnost občanů. Má vést k potlačení nejzávažnějších trestných činů, nejsou-li k tomu zákonné prostředky dostačující. Politické řízení probíhá ve zkrácené formě a proti rozsudku není odvolání. Končí nejčastěji vynesemím trestu smrti.

[online]. [cit. 2013-12-26]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/stanne-pravo>

⁶⁶ Kohoutková, H., Komsová M.:*Dějepis na dlani.*, Rubico, 2. vydání, Olomouc, 2007, s. 207-208, ISBN 80-7346-065-3

⁶⁷ RANDÁK, Jan. A KOLEKTIV. *Dějiny Českých zemí.* první vydání. Praha: Euromedia Group, 2011. ISBN 978-80-242-3205-8. s. 310.

⁶⁸ Arburg, A. von a Staněk, T.:*Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů.* 1. vyd. Středokluky: Susa, 2010, s.45,56 , ISBN 808605768223.

⁶⁹Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁷⁰Vyprávění pamětníka: Jan Klauda, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

úřady provedly sčítání lidu 17.5.1939, podle kterého měly tehdy Pohořelice 3 175 obyvatel. 1519 české národnosti a 1621 německé.⁷¹

Přesun přes hranici fungoval na principu propustek. Každý, kdo chtěl jezdit do Brna, ať už do zaměstnání, do školy či do učení, musel mít propustku. „Během války se Němci zde v pohraničí změnili, doslova ze dne na den. Byli totiž naočkovaní režimem z Německa. Začali vykřikovat německá hesla a chtěli do Německa.“ Jan Klauďa vzpomíná, že měli sousedy Němce. Ti měli 3 dcery a jednoho syna. „Do roku 1938 nebyly problémy, byli jsme kamarádi. Potom nás ale udali, že posloucháme české vysílání z Londýna. A taky že jsme poslouchali.“ Na pohořelickém městském úřadu byl ovšem člověk, který údajně všechny tyto žaloby zlikvidoval, a tak nebyla jejich rodina potrestána. I jejich druzí sousedé byli Němci. „Náš druhý soused to byl také velký zastánce nacismu, jeho žena byla učitelka. S nimi jsme ovšem žádné problémy neměli. Byli na nás hodní,“ uvádí Jan Klauďa,⁷² a tak je vidět, že mezi jednotlivými Němci byly rozdíly. „Ne všichni byli zlí a přitom nezáleželo, jestli byli chudí nebo bohatí. Obojí souhlasili s Hitlerem. Byli tak zfanatizovaní, že tu ruku pro něj zvedli.“⁷³ Dětství prožíval společně s německými dětmi.

Během okupace se počet německých obyvatel v Pohořelících navýšil o 411⁷⁴, proto došlo i k zhoršení vztahů mezi Němci a Čechy, kteří neodešli z města po začátku platnosti Mnichovské dohody.⁷⁵

Němci za války vynaložili velké úsilí, aby získali od pohořelických Čechů přiznání k německé národnosti. Konaly se neustálé odvody.⁷⁶ Jako šestnáctiletý chlapec byl k němu povolán i Jan Klauďa. Celkem dvakrát byl nucen, aby podepsal prohlášení o přihlášení se k německé národnosti. „Jeden večer přijeli k nám domů a odvedli mě spolu s dalšími chlapci z Pohořelice. Dovedli nás do Mikulova, zavřeli do místnosti a začali na nás mluvit česky. Nabízeli nám různé výhody, za to, že to podepíšeme.

⁷¹ ŠKOLL, Jaroslav. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. 10. svazek knihnice Jižní Moravy. Břeclav: Okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1983, s. 11.

⁷² Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁷³ Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁷⁴ ŠKOLL, Jaroslav. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. 10. svazek knihnice Jižní Moravy. Břeclav: Okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1983, s. 11.

⁷⁵ Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁷⁶ PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, *Dějiny Pohořelice v letech 1918-1945*, Brno, 1995. Masarykova univerzita, s. 30

Hodně kluků podleho. Přijali německé občanství a následně byli odvezeni domů autem. Nás, kteří jsme to nepodepsali, zavřeli do nějakého sklepa, počkali, až se setmí a teprve potom nás pustili a řekli, že můžeme jít. A tak jsem šel pěšky z Mikulova do Pohořelic. Kluci, moji vrstevníci, kteří to podepsali, ještě ke konci války narukovali. Nedostali se ale daleko, jen k Brnu. Fronta už se totiž blížila. Některým se ještě podařilo utéct domů a zbavit se německé uniformy. Proč to podepsali, to nevím. Nejspíš kvůli těm výhodám. Je potřeba si uvědomit, že byla velká bída.“⁷⁷ Ovšem uvedl, že pohořeličtí občané, kteří byli takto donuceni přihlásit se k německému občanství, pak po skončení války nebyli do odsunu zahrnuti.⁷⁸

⁷⁷ Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

⁷⁸ Vyprávění pamětníka: Jan Klauďa, narozen 6.5.1927, zazn. 18.12.2014

Závěr

Po válce došlo k masovému vyhánění Němců z naší země. Od května 1945 do ledna 1946 proběhl tzv. divoký odsun Němců z území Československa, po něm následoval do 29. října 1946 organizovaný odsun. Němci z Pohořelic byli odsouváni od 29. března do 19. srpna 1946, společně s Němci ze sběrného střediska v Mikulově. Celkově proběhlo z této oblasti 14 transportů, jejichž cílem bylo Bavorsko. Celkově tak z Pohořelic bylo odsunuto 421 Němců. V rámci divokého odsunu bylo z Československa vyhnáno na 600 000 Němců. Zatímco od roku 1946 bylo vysídleno asi 2 256 000 Němců.

Součástí divokého odsunu byl také brněnský pochod smrti. Jednalo se o vyhnání německých občanů z Brna a okolí, které začalo 30. května 1945. Během odsunu, ve kterém byly převážně ženy, děti a staří občané byli lidé duševně i fyzicky týráni, okrádáni a brutálně vražděni. Koloně byl umožněn větší odpočinek až v Pohořelicích. Část průvodu pokračovala na Mikulov k rakouským hranicím, ale unavení a zmožení lidé zůstali ve městě, a tak zde 1. června 1945 vznikl nouzový ubytovací tábor. Panovaly zde velmi špatné hygienické podmínky, což vedlo k propuknutí nemocí a dalším úmrtím. Ovšem je potřeba uvést i to, že město Pohořelice se snažilo situaci vyhnanců řešit. Ani ono to nemělo v prvních poválečných měsících jednoduché, muselo se vyrovnat s tím, že v něm zůstalo téměř 6000 odsunutých Němců, což byl dvojnásobek počtu jeho obyvatel. Problémy nakonec řešilo v rámci možností, které válkou zdevastovaná země dovozovala a také v duchu všeobecné atmosféry nenávisti vůči Němcům, jež mezi obyvateli existovala. Nouzový ubytovací tábor byl pro Němce oficiálně ukončen 7. července 1945, kdy byli lidé z tábora přemístěni do okolních vesnic, část byla poslána zpět do Brna, někteří do starobince v Hrušovanech nad Jevišovkou a ti, jejichž stav vyžadoval stálou pečovatelskou službu, byli posláni do Nemocnice milosrdných sester sv. Hedviky v Břežanech. Počet mrtvých, kteří během brněnského pochodu smrti zemřeli, se nedá přesně vyčíslit. Většina odhadů se shoduje na celkovém počtu 1 700 mrtvých

Poválečný odsun německé menšiny z Československa je velmi bolestná součást naší historie. Bohužel si musíme přiznat, že naši předkové byli schopni jednat velmi krutě. Brněnský pochod smrti je toho důkazem. Na druhé straně by se ale nemělo mluvit jen o samotném odsunu Němců a zároveň se nezmínit o vysídlení Čechů z československého

pohraničí po přijetí Mnichovské dohody 30. září 1945 nebo zapomínat na činy kterých se dopustila německá protektorátní správa na českém obyvatelstvu až do konce války.

Po roce 1989 byla dnešním generacím otevřena cesta k širšímu pohledu na problém odsunu Němců z Československa. Během rozhovorů s Janem Klaudou jsem si uvědomila, že on a jeho vrstevníci asi těžko změní svůj názor na odsun jako na spravedlivou odplatu „nepříteli.“ Vždyť oni a jejich rodiče byli svědky např. parlamentních voleb v roce 1935, kdy dvě třetiny německých obyvatel v Československu volilo nacistickou Sudetoněmeckou stranu, oni prožili léta ponižování a tyranie. Během války umíraly denně na různých místech světa a také u nás tisíce nevinných lidí a tato válka pokračovala pro tehdejší Čechy i odsunem Němců, jenom role se v ní vyměnily. To, že trauma z předcházejících událostí muselo být veliké, dokazuje i to, že můj pamětník nebyl ochoten změnit svůj postoj, ani když byl svědkem takových hrůz, jaké se během brněnského pochodu smrti děly. Ovšem na druhé straně popisuje, jak jeho rodina neváhala během brněnského odsunu pomoci německé matce, která potřebovala nakrmit dítě.

Zajímavá je i informace Jana Klaudy, že z pohořelických občanů se k těm, kteří organizovali brněnský pochod a páchali na Němcích nejružnější krutosti, nikdo nepřidal. Nevím, jak dalece je tato informace pravdivá, ale nezávisle na tom si myslím, že mezi průvodci tohoto pochodu musel převažovat určitý typ lidí, který se velmi aktivně projeví ve vypjatých těžkých dobách nezávisle na příslušnosti k národu nebo k náboženství. Jsou to lidé bez mravních zábran, násilníci, kteří si vybijí své pudy na bezbranných lidech, a kriminální živly, které se chtějí obohatit.

Moje generace a myslím si, že i generace mých rodičů už daleko více než váleční a pováleční pamětníci dokáže odsoudit činy, kterých se dopustili Češi na Němcích. Je potřeba ale nevidět jen odsun, ale znát i to, co se u nás dělo před ním.

V práci jsem se zabývám odsunem Němců z Pohořelic a tzv. brněnským pochodem smrti po 2. světové válce. Dále stručně popisuji události, které předcházely tomuto aktu. K tomu jsem využila mnoha pramenů a osobně jsem se setkala s dvěma pamětníky, kteří jsou přímými svědky událostí v Pohořelicích. Nejde mi ale jen o předání informací. Chci, aby posloužily k objektivnímu pohledu na tyto události, a aby pomohly pochopit, proč není jednoduché se s touto naší tragickou minulostí vyrovnat.

Svou práci jsem prezentovala svým spolužákům. Tento materiál může v hodinách dějepisu doplnit učivo o poválečném Československu podrobnějšími informacemi a posloužit při objasňování problematiky odsunu německého obyvatelstva z Československa po 2. světové válce.

Prameny a literatura

Literatura:

ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK . Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů . 1. vyd. Středokluky: Susa, 2010-. ISBN 808605768223

AUBRECHT, Radek a Michal KADERKA. *Maturitní otázky: dějepis*. první vydání. Praha: Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0500-3.

BENEŠ, Zdeněk. Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Prague: Gallery, 2002, 304 p. ISBN 80-860-1055-4

HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. Dějiny Českých zemí II.: Od poloviny 18. století do vzniku České republiky. vydání první. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-522-4.

KAPLAN, Karel. Pravda o Československu 1945-1948. Vyd. 1. (v Československu). Praha: Panorama, 1990, 245 p. ISBN 80-703-8193-0

KOHOUTKOVÁ, Helena a Martina KOMSOVÁ. Dějepis na dlani : dokumenty z českých archivů . 2. vyd. Ilustrace Dagmar Ježková, Jiří Petráček. Olomouc: Rubico, 2007, 256 s. Dějepisné atlasy pro střední školy. ISBN 978-80-7346-065-5

KOLEKTIV AUTORŮ Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, 277 s. ISBN 80-727-2070-8

LÖFFLER , Pavel.:Diplomová práce, Poválečný odsun obyvatel německé národnosti z okresů Moravský Krumlov a Znojmo, Bratislava, 1991

PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945,Brno, 1995. Masarykova univerzita.

RANDÁK, Jan. A KOLEKTIV. Dějiny Českých zemí. první vydání. Praha: Euromedia Group, 2011. ISBN 978-80-242-3205-8

RICHTER, Karel. Češi a Němci v zrcadle dějin. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 1999, 301 s. Fakta (Akcent). ISBN 80-726-8055-2

ŠKOLL, Jaroslav. Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945. 10. svazek knižnice Jižní Moravy. Břeclav: Okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1983

ŽAMPACH, Vojtěch. Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7.1945. Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8.

Internetové stránky:

Internační tábory v Čechách [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: http://www.lutin.cz/fotky/historie/internacni_tabory_v_cekach.pdf

RŮŽIČKA, Daniel. Košický vládní program [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kvp.php>

[online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/harry-s-truman%2016.2.%202014>

Churchill: Leader and Statesman [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <https://www.winstonchurchill.org/learn/biography/biography/churchill-leader-and-statesman>

[online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_stalinj.php 16.2.2014

ESNER, Jan. Postupimská konference: Odsun německé menšiny [online]. 24.9.2001 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://studena.valka.cz/postupim.htm>

RADVANOVSKEJ, Zdeněk. Organizační přípravy odsunu Němců [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.usti-nl.cz/dejiny/1945-95/ul-8-13.htm>

Sudetoněmecká strana [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/sudetonemecka-strana>

Vybrané základní ukazatele v dlouhodobém vývoji za Českou republiku [online]. [cit. 2014-02-15].

Dostupné z: [http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-](http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30628&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAj44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0FntUmHOQgbF5BQD2yB21WwEAAA..&vseuzemi=null&v)

[tematu&tu=30628&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-](http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30628&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-)

[MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAj44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0FntUmHOQgbF5BQD2yB21WwEAAA..&vseuzemi=null&v](http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30628&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAj44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0FntUmHOQgbF5BQD2yB21WwEAAA..&vseuzemi=null&v)

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/adolf-hitler>

[online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=sudety>

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné

z: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/chamberlain_arthur_neville.shtml

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/benito-mussolini#cv>

[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/edouard-daladier.php>

[online]. [cit. 2013-12-26]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/stanne-pravo>

Pamětníci:

Jan Klauda z Pohorelic, narozený 6.5. 1927

Zita Lenická z Pohorelic, narozená 25.4.1937

Seznam příloh

Př. č. 1: Odsun německého obyvatelstva v letech 1945 a 1946⁷⁹

Př. č. 2: Sběrné středisko⁸⁰

Př. č. 3: Směrnice o odsunu Němců ze 14. prosince 1945⁸¹

Př. č. 4: Zlomek seznamu transportovaných Němců z Pohořelic. 2. transport
29.3.1946.⁸²

Př. č. 5: Pochod brněnských Němců ulicemi 31. května 1945⁸³

Př. č. 6: Pochod smrti směr Pohořelice 1. června 1945⁸⁴

Př. č. 7: Průmyslové objekty, kde se v roce 1945 nouzově ubytovali vypovězení brněnští Němci.⁸⁵

Př. č. 8: Zlomek seznamu brněnských občanů německé národnosti, kteří zemřeli
v Pohořelicích a jsou tam pohřbeni.⁸⁶

Př. č. 9: Památník v Pohořelicích⁸⁷

Př. č. 10: Denní počty vysídlených Němců, kteří žili v nouzovém ubytovacím táboře
v Pohořelicích. (Stavy podle porcí vydávané stravy.)⁸⁸

Př. č. 11: Počet pohřbených Němců dle záznamů hrobníků.⁸⁹

⁷⁹ RICHTER, Karel. Češi a Němci v zrcadle dějin. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 1999, s. 66, 301 s. Fakta (Akcent). ISBN 80-726-8055-2

⁸⁰ Beneš, Z., Jančík D.: Rozumět dějinám., Gallery, s.r.o., 2002, s. 207, ISBN 80-86010-55-4.

⁸¹ LÖFFLER, Pavel.: Diplomová práce, Poválečný odsun obyvatel německé národnosti z okresů Moravský Krumlov a Znojmo, Bratislava, 1991

⁸² PETERKOVÁ, Eva.: Diplomová práce, Dějiny Pohořelic v letech 1918-1945, Brno, 1995. Masarykova univerzita, s. 92.

⁸³ <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/229810-kdo-se-pokusil-utect-po-tom-strileli-vzpomina-ucastnik-pochodu-smrti/> 23.1.2014

⁸⁴ http://brnensky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=nemci_brno_pochod1 23.1.2014

⁸⁵ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945.* Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 108.

⁸⁶ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945.* Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 44.

⁸⁷ http://anquetil.rajce.idnes.cz/Brnensky_pochod_smrti_-_masove_hroby_a_pamatniky/#301_-_Pohorelice_-_misto_posledniho_odpocinku_890_obeti.JPG 23.1.2014

⁸⁸ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945.* Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 38.

⁸⁹ ŽAMPACH, Vojtěch. *Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30. a 31. května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1.6. - 7.7. 1945.* Brno: Šimon Ryšavý, 2014. ISBN 978-80-7354-123-8, s. 61.

Př. č. 12: Trasa brněnského pochodu smrti-část 1⁹⁰

Př. č. 13: Trasa brněnského pochodu smrti-část 2⁹¹

Př. č. 14: Národnostní skladba na území Československa 1918⁹²

Př. č. 15: Mnichovská dohoda, 30. září 1938. Zleva: N. Chamberlain, E. Daladier, A. Hitler, B. Mussolini⁹³

Př. č. 16: Územní změny v českých zemích po Mnichovské dohodě 1938⁹⁴

Př. č. 17: Správní členění protektorátu Čechy a Morava v roce 1939⁹⁵

Př. č. 18: Oběti na životech⁹⁶

⁹⁰ Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, s. 269, 277 s. ISBN 80-727-2070-8

⁹¹ Němci ven!: brněnský pochod smrti 1945 : dokumentace. Překlad Jana Šlajchrtová. Praha: Dauphin, 2001, s. 270, 277 s. ISBN 80-727-2070-8

⁹² Beneš, Z., Jančík D.: Rozumět dějinám., Gallery, s.r.o., 2002, s. 58, ISBN 80-86010-55-4.

⁹³ <http://www.vzestupzla.wz.cz/ceskoslovensko/> 23.1.2014

⁹⁴ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK. Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. 1. vyd. Středokluky: Susa, 2010-, s. 37, ISBN 808605768223

⁹⁵ RICHTER, Karel. Češi a Němci v zrcadle dějin. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 1999, s. 60, 301 s. Fakta (Akcent). ISBN 80-726-8055-2

⁹⁶ RANDÁK, Jan. A KOLEKTIV. *Dějiny Českých zemí*. první vydání. Praha: Euromedia Group, 2011. ISBN 978-80-242-3205-8. s. 310.

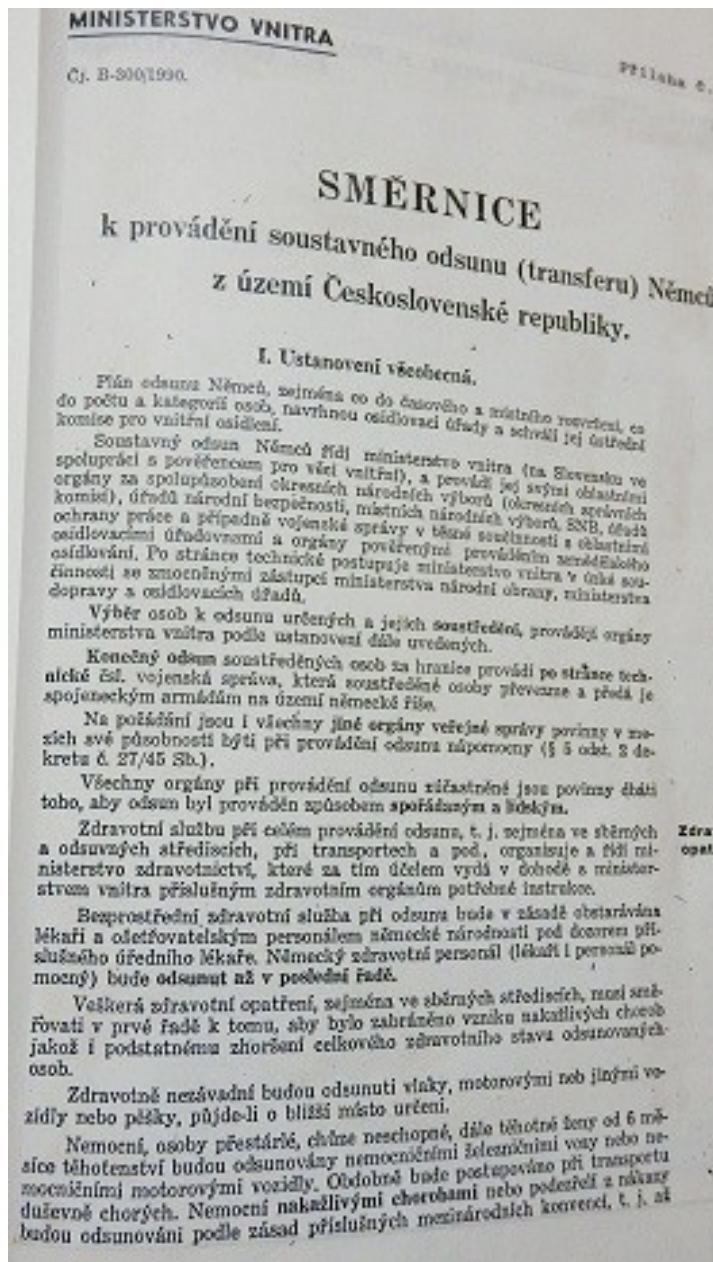
Přílohy

Př. č. 1: Odsun německého obyvatelstva v letech 1945 a 1946



Př. č. 2: Sběrné středisko





Př. č. 4: Zlomek seznamu transportovaných Němců z Pohořelic. 2. transport 29.3.1946

Seznam odsunutých Němců v roce 1946
II. transport 29. 3. 1946

Basínek Julius	75 roků	Pohořelice 453
Basínek Marie	80 roků	- " -
Backhaus Hermann	9 roků	Pohořelice 114
Buchtová Jana	45 roků	Pohořelice 527
Bauman Marie	32 roků	
Bauman Elvíra	3 roky	
Břundová Eleonora	74 roků	
Břundová Kateřina	48 roků	
Blechová Aloisie	43 roků	Pohořelice 366
Blecha Jindřich	79 roků	- " -
Čalanský Teodor	71 roků	Pohořelice 644
Citovský Alois	76 roků	Pohořelice 252
Citovská Terezie	76 roků	- " -
Doležal Marie	32 roků	Pohořelice 438
Doležal Gerhard	6 roků	- " -
Doležal Sieglinde	5 roků	- " -
Doležal Verner	4 roky	- " -
Doležal Rudolf	2 roky	- " -
Ergenzenová Marie	44 roků	Pohořelice 372
Ergenzen Oskar	2 roky	- " -
Gromus Anna	52 roků	Pohořelice 144
Grögler Terezie	62 roků	Pohořelice 153
Hájková Julie	64 roků	- " -
Herz Josef	69 roků	Pohořelice 401
Chmelařová Marie	50 roků	Pohořelice 583
Chmelařová Edita	21 roků	- " -

Př. č. 5: Pochod brněnských Němců ulicemi 31. května 1945



Př. č. 6: Pochod smrti směr Pohořelice 1. června 1945



Př. č. 7: Průmyslové objekty, kde se v roce 1945 nouzově ubytovali vypovězení brněňští Němci



Př. č. 8: Zlomek seznamu brněnských občanů německé národnosti, kteří zemřeli v Pohořelicích a jsou tam pohřbeni

	Jméno	Narození	Úmrtí	Bydliště	Poznámka	P.č. NBS*
1	Abrahamek Otto	04. 01. 1875	29. 06.	Blatná 1		445; 632/45
2	Arnbergová Herma	14. 04. 1885	13. 06.	Úvoz 39	[nar.] Pardubice;	229; 285/45
3	Barzoková Anna	21. 07. 1888	08. 06.	Uhelná 15	[1-Pařízková]	75; 124/45
4	Bartmann Jan	12. 05. 1862	09. 06.	Obilní trh 2		112; 163/45
5	Becková Berta	27. 07. 1872	26. 06.	tř. Legionářů 9		437; 590/45
6	Bednářová Františka	29. 01. 1876	25. 06.	Francouzská 84	[nar.] Brno	431; 578/45
7	Benda Bedřich Vilém	01. 01. 1879	08. 06.	Rooseveltova 3	[nar.] Litovel	53; 87/45
8	Beranová Kateřina	06. 04. 1871	13. 06.	Biskupská 8	[nar.] Brno	21; 281/45
9	Bernardská Růžena	28. 08. 1878	14. 06.	Tábor 18	[nar.] Johnsdorf, o. Judenburg	27; 346/45
10	Bierová Josefa	29. 05. 1880	10. 06.	Biskupská 8	[nar.] Rejhotice[1-Beirová]	12; 173/45
11	Blažková Karolína	07. 10. 1864	24. 06.	Mostecká 15	[nar.] Brno	42; 572/45
12	Blütová Antonie	04. 09. 1886	18. 06.			372; 463/45
13	Bobeková Jana	28. 12. 1879	22. 06.	Mařákova 10	[nar.] Brno	401; 549/45
14	Boretzká Gabriela	04. 05. 1872	15. 06.	Vnitřní 4	[nar.] Rohatec[1-Bobretzki]	301; 391/45
15	Bočeková Marie	16. 06. 1876	18. 06.	Křídlovická		363; 477/45
16	Böhm Antonín	12. 06. 1874	26. 06.		[nar.] Peigarten(?), Cvrčovice	438; 588/45
17	Božek Julius	04. 07. 1878	07. 07.	Stará 17	[nar.] Brno	456; 691/45
18	Božeková Marie	03. 01. 1875	14. 06.	Stará 17		249; 334/45
19	Brachtla Adolf		08. 06.			69; 118/45
20	Braunová Terezie	02. 03. 1871	12. 06.	Merhautova 1	[nar.] Boskovice	177; 242/45
21	Brázdová Josefa	16. 01. 1868	24. 06.	Pražská 51	[nar.] Petrovice	416; 562/45
22	Breithutová Amálie	04. 07. 1878	09. 07.	Školní 83	[nar.] Vyškov	458; 693/45
23	Broschek František	01. 09. 1865	08. 06.	V hlídkách 28/III	[nar.] Pohořelice	55; 94/45
24	Brücknerová Pavla	30. 11. 1859	14. 06.			250; 317/95
25	Bscheidenová Anna	18. 08. 1865	12. 06.	Panská 13	[B. Němcové 13]	160; 219/45
26	Bsirska Julie	08. 05. 1870	12. 06.	U linie 4	[nar.] Hrubčice	199; 254/45
27	Buček Adolf	08. 05. 1868	11. 06.		[nar.] Hainfeld	142; 188/45
28	Bučková Marie	08. 08. 1865	12. 06.	Kotlářská 24	[nar.] Jablůnkov	187; 239/45
29	Bukway Emmerich	21. 01. 1868	15. 06.		[nar.] Poděbrady	91; 363/45
30	Bürrová Emilie	07. 03. 1874	11. 06.	Jiránkova 3	[nar.] Brno	137; 181/45
31	Czadová Marie	27. 10. 1885	09. 06.			

Př. č. 9: Památník v Pohořelicích



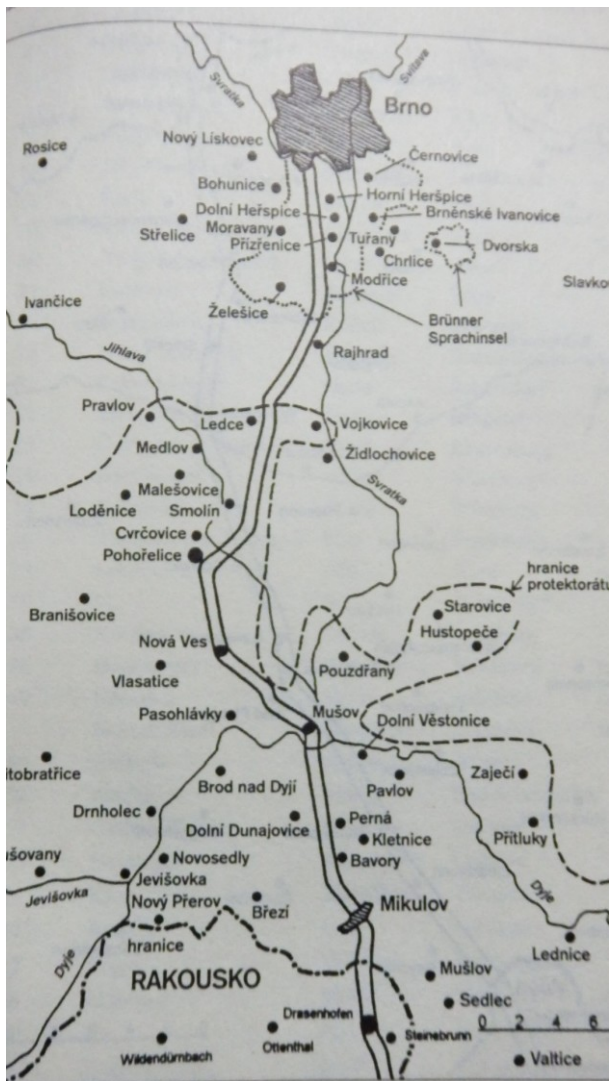
Př. č. 10: Denní počty vysídlených Němců, kteří žili v nouzovém ubytovacím táboře v Pohořelicích. (Stavy podle porcí vydávané stravy.)

Datum	Počet	Datum	Počet
4. 6.	5 889	27. 6.	180
5. 6.	5 802	28. 6.	170
6. 6.	5 802	29. 6.	115
7. 6.	5 802	30. 6.	115
8. 6.	4 464	1. 7.	97
9. 6.	4 464	2. 7.	97
10. 6.	4 464	3. 7.	80
11. 6.	4 263	4. 7.	80
12. 6.	3 997	5. 7.	80
13. 6.	3 295	6. 7.	80
14. 6.	1 445	7. 7.	80
15. 6.	941	8. 7.	80
16. 6.	853	9. 7.	60
17. 6.	844	10. 7.	50
18. 6.	817	11. 7.	50
19. 6.	827	12. 7.	50
20. 6.	567	13. 7.	40
21. 6.	530	14. 7.	40
22. 6.	522	15. 7.	40
23. 6.	537	16. 7.	40
24. 6.	537	17. 7.	40
25. 6.	537	18. 7.	20
26. 6.	280		

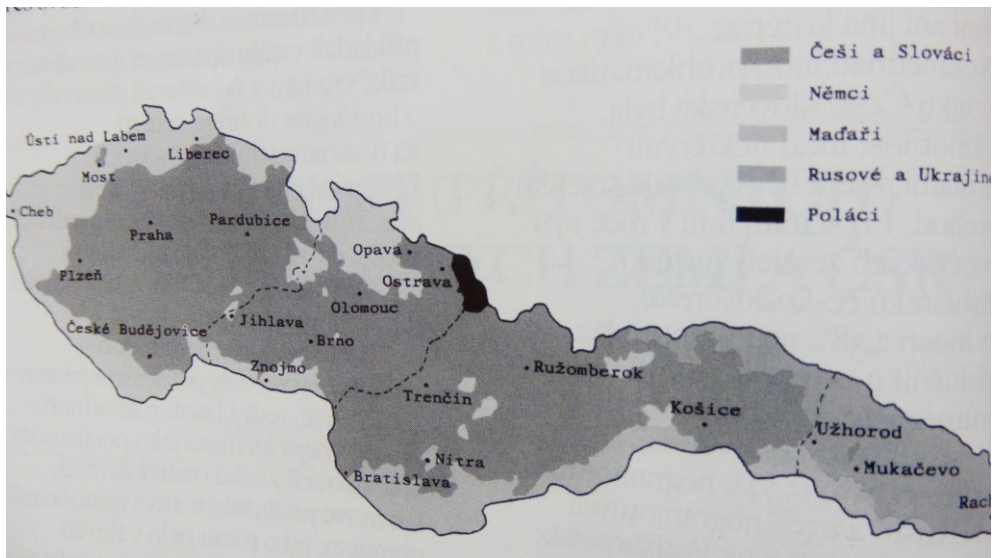
Př. č. 11: Počet pohřbených Němců dle záznamů hrobníků

Hrobové skupiny	Počet řad	Počet míst	Skutečně pohřbených	Jmenovité pohřby	Anonymní pohřby
I	7	68	70	42	28
II	12	160	164	128	36
III	12	179	179	147	32
IV	3	40	40	39	1
Celkem	34	447	453	356	97

Př. č. 12: Trasa brněnského pochodu smrti-část 1



Př. č. 14: Národnostní skladba na území Československa 1918



Př. č. 15: Mnichovská dohoda, 30. září 1938. Zleva: N. Chamberlain, E. Daladier, A. Hitler, B Mussolini



Př. č. 16: Územní změny v českých zemích po mnichovské dohodě 1938



Př. č. 17: Správní členění protektorátu Čechy a Morava v roce 1939



Př. č. 18: Oběti na životech

	Absolutně	V procentech
popravení českoslovenští občané	8 500	2,5
zemřelo ve vězení, v koncentračních táborech, při pochodech smrti	20 000	5,8
oběti bojů v českých zemích, hlavně v květnu 1945	8 000	2,3
zahynulí antifašisté německé i české národnosti v odtrženém pohraničí	1 000	0,3
oběti na Slovensku za SNP a po jeho porážce	19 000	5,5
zahynulo při bombardování	4 000	1,2
zahynulo při pracovním nasazení	3 000	0,9
padlo československých vojáků na východní frontě	5 600	1,6
padlo československých vojáků na ostatních frontách	1 200	0,3
oběti rasové perzekuce z řad romského obyvatelstva z území Československa	7 000	2,0
oběti rasové perzekuce z řad židovského obyvatelstva z území ČSR	265 000	77,3
celkem	343 000	100